

Covid-19: Η Επόμενη Μέρα για τα Κινήματα

του Αντώνη Μπρούμα

Η επόμενη μέρα μετά το πέρασμα της πανδημίας θα βρει τις κοινωνίες αλλαγμένες, όχι όμως ριζικά διαφορετικές. Η πανδημία επιταχύνει κάποιες από τις ήδη υπάρχουσες κοινωνικές τάσεις, ενώ λειτουργεί περιοριστικά για άλλες. Σε αυτό το πλαίσιο, η πανδημία μετασχηματίζει και τα ριζοσπαστικά κοινωνικά κινήματα προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις.

Η Τάση της Ψηφιοποίησης

Έχοντας συμπιέσει τον χωροχρόνο, η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση έχει ανορθώσει τις καπιταλιστικές αντιφάσεις σε υπερτοπικό και διακρατικό επίπεδο. Ήδη από το *altermondialiste* κίνημα, τα κινήματα υιοθέτησαν εργαλεία ηλεκτρονικών επικοινωνιών για την παγκοσμιοποίηση των κοινωνικών αγώνων. Η επόμενη μέρα μετά την πανδημία θα φέρει την γενίκευση της απομακρυσμένης συνδιάσκεψης σε διαλεκτική σχέση με την πρόσωπο με πρόσωπο συνέλευση ως αναπόσπαστη μορφή του αγώνα. Ταυτόχρονα, οι υπερτοπικοί και διασυνοριακοί αγώνες θα επανέλθουν στο προσκήνιο με διηπειρωτικές κινητοποιήσεις και παγκόσμιες καμπάνιες, που ήδη διαδίδονται από τα σύγχρονα οικολογικά κινήματα σαν φωτιά.

Ωστόσο, σε συνθήκες καπιταλισμού της επιτήρησης, η εξέλιξη αυτή θα τονίσει την αδήριτη ανάγκη για κοινοτικές ψηφιακές υποδομές μεγάλης κλίμακας και θα ενισχύσει σχετικές προσπάθειες και πρωτοβουλίες, με προεξάρχουσα μορφή την ανοιχτή συνεταιριστικοποίηση των ψηφιακών υποδομών («open platform cooperativism»).

Η Τάση της Επικοινωνίας

Η εξέλιξη της πανδημίας ανέδειξε με ανάγλυφο τρόπο το πως το

κεφάλαιο εκτυλίσσει την ηγεμονία του δια των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η κοινωνική απομάκρυνση οδήγησε σε μία έκρηξη της χρήσης του διαδικτύου από τον γενικό πληθυσμό. Στις συνθήκες αυτές, το κράτος χρησιμοποίησε τα ΜΜΕ για την άσκηση κοινωνικού ελέγχου σε πρωτοφανή κλίμακα με όρους βιοπολιτικής.

Οι αγώνες των προηγούμενων ετών μας κληροδότησαν, με λίγες φωτεινές εξαιρέσεις, μία γενική ένδεια ανεξάρτητων κοινοτικών μέσων ενημέρωσης, που λογοδοτούν μόνο στους χρήστες τους. Η βίαιη ωρίμανση των συνθηκών ήδη οδηγεί σε νέες προσπάθειες για την πληροφόρηση των πολιτών, από και με την κοινωνία. Για να απειλήσουν όμως την φιλελεύθερη βιοπολιτική ηγεμονία του κεφαλαίου με αντι-ηγεμονικούς όρους, τέτοιες προσπάθειες τελούν υπό τους ακόλουθους όρους ευδοκίμησης:

- Κοινοτικός χαρακτήρας, δηλαδή μεικτό σχήμα παραγωγής από εργαζόμενους και χρήστες.
- Συνεταιριστική μορφή, δηλαδή διαλεκτική σχέση με την αγορά και το χρήμα που να διασφαλίζει την βιωσιμότητα των εγχειρημάτων χωρίς την απορρόφηση του χαρακτήρα τους.
- Απεύθυνση σε όλη την κοινωνία χωρίς παρελθοντολογικών νοήσεων, κνίτικης μορφής και, τελικά, κενές περιεχομένου ταυτοτικές αναφορές.
- Αντι-ηγεμονική κατεύθυνση μέσα από την αποδόμηση του φιλελευθερισμού και την πρόταξη ενός σύγχρονου και διεισδυτικού ριζοσπαστικού λόγου.

Η Τάση του Κοσμοτοπικισμού

Η πανδημία ενισχύει την τάση μετάλλαξης της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, δημιουργώντας σοβαρά προσκόμματα στις διηπειρωτικές εφοδιαστικές αλυσίδες και στην ελεύθερη διασυνοριακή κυκλοφορία κεφαλαίου, προσώπων και υπηρεσιών. ΄Οντας προεικόνιση των επερχόμενων και κατά πολύ σοβαρότερων κρίσεων από οικολογικά αίτια, η πανδημία λειτουργεί έτσι ως οδοδείκτης για τα έθνη-κράτη να μειώσουν την απόλυτη εξάρτησή τους από το παγκοσμιοποιημένο εμπόριο σε βασικά αγαθά. Η

μεταλλαγμένη καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση της επόμενης μέρας δεν θα είναι μια επιστροφή στο αιματοβαμμένο παρελθόν του έθνους-κράτους, αυτό των δύο παγκοσμίων πολέμων και του ολοκαυτώματος. Θα είναι μια διαλεκτική ανάδυση σε ένα πλαίσιο ίσως ακόμη χειρότερο, όπου οι ολοκληρωτικές τάσεις θα θωρακίζονται θεσμικά σε διακρατικό επίπεδο υπό τη σιδερένια φτέρνα των προληπτικών πολέμων και των χειρουργικών εκκαθαρίσεων αντιφρονούντων με μεθόδους τεχνητής νοημοσύνης μέσω μη επανδρωμένων ρομπότ και αεροσκαφών.

Στις καταγιστικές εξελίξεις, που θα φέρει η οικολογική κρίση, τα κινήματα θα αντιπαρατάξουν νέους θεσμούς, που θα στηρίζονται στην παγκόσμια συνεργασία και την τοπικοποιημένη παραγωγή. Η τάση αυτή εντός του κινήματος των κοινών, που ήδη έχει χαρακτηριστεί ως κοσμοτοπικισμός («cosmoglocalism»), εμφανίστηκε και μέσα στην πανδημία με την τρισδιάστατη εκτύπωση αναπνευστήρων και προστατευτικού ιατρικού υλικού ανά τον κόσμο με βάση σχέδια και πρότυπα κοινώς προσβάσιμα στο διαδίκτυο. Σε ένα περιβάλλον αποσύνθεσης των παλαιών θεσμών οι πρακτικές του κοσμοτοπικισμού θα επιλύουν ανάγκες ταχύτερα και πιο αποτελεσματικά από τα κράτη και την εμπορευματική αγορά, με στήριξη στο μိုίρασμα, την συνεργασία, την αλληλεγγύη και την κοινωνική διάνοια εξυψωμένη σε παγκόσμιο επίπεδο. Τέτοιες πρακτικές θα λειτουργούν παράλληλα και σε ένταση με τους εμπορευματικούς και κρατικούς θεσμούς, σταδιακά αποαποικιοποιώντας πτυχές της κοινής ζωής από τον έλεγχο του κεφαλαίου.

Τα Κινήματα ως Ιός

Οποιαδήποτε κοινωνική επανάσταση αλλάζει σταδιακά την κοινωνική βάση μέσα από την γενικευμένη οριζόντια διάδοση νέων πρακτικών, που καλύπτουν κοινωνικές ανάγκες και έτσι αντικαθιστούν τις παλιές πρακτικές. Τέτοια διάδοση δεν λαμβάνει χώρα σε κενό αέρος αλλά συγκρουσιακά υπό την κυριαρχία των παλαιών κοινωνικών θεσμών / σχέσεων. Τα ριζοσπαστικά κινήματα και, ευρύτερα, οι κοινωνίες διαθέτουν πληθώρα οριζόντιων πρακτικών, που βρίσκονται έξω από την

σφαίρα της εμπορευματικής αγοράς και αποτελούν ουσιαστικά τον βασικότερο πυλώνα για την αναπαραγωγή της κοινής ζωής. Οι πρακτικές αυτές παράγουν και κυκλοφορούν εναλλακτικές αξίες, που κατακλύζουν την καθημερινότητά μας σε πείσμα των αμβλυμένων κατανοήσεων της μαρξιστικής πολιτικής οικονομίας. Αυτές τις αξίες ξεκλειδώνουν και μετασχηματίζουν σε χρήμα τα ολιγοπώλια του δικτυοκρατικού καπιταλισμού, με αποτέλεσμα να έχουν αντικαταστήσει μέσα σε μια δεκαετία σχεδόν εξ ολοκλήρου τους μεγάλους παίκτες του βιομηχανικού κεφαλαίου στις πρώτες του S&P500.

Στην μετά-Covid εποχή οι πρακτικές των κινημάτων και της κοινωνίας, που διαδίδονται ως ιός, θα ενταθούν για την κάλυψη των κενών της κοινωνικής αναπαραγωγής, που θα αφήσει πίσω της η οικονομική κρίση. Στόχος των κινημάτων είναι να κερδίσουν άπαξ και δια παντός το νέο έδαφος, συγκροτώντας ανθεκτικούς στον χρόνο και στην αγορά θεσμούς κοινών. Σε αυτή την κατεύθυνση, οι οικικές πρακτικές των κινημάτων πρέπει να συντονιστούν και να οργανωθούν με στόχο τον εκτατικό πολλαπλασιασμό από μυριάδες δράσεις συλλογικότητες χωρίς διευθυντικό κέντρο που να τις κατευθύνει. Σε αυτού του νέου τύπου διάχυση στην κοινωνία οι παραδοσιακές πρακτικές του δρόμου και των αμφιθεάτρων θα πρέπει να σμίξουν διαλεκτικά με τον σχεδιασμό καλών πρακτικών, εργαλειοθηκών και πλατφορμών για τέτοιες πρακτικές. Ταυτόχρονα, τα κινήματα οφείλουν να αναζητήσουν τρόπους για την κυκλοφορία των βασισμένων στα κοινά αξιών στο εσωτερικό τους αλλά και στην πολιτική διεκδίκηση θεσμών, που θα μετασχηματίζουν το χρήμα / εμπόρευμα σε αξίες βασισμένες στα κοινά. Η πάλη για την αποκαθήλωση του χρήματος ως παγκοσμίου ισοδυνάμου της κοινωνικής αξίας στις κοινωνίες μας και η απαξίωση όλων των δικών μας πρακτικών, που δεν παράγουν χρήμα, είναι μια πάλη για την ανθεκτικότητα των κινηματικών δομών, μία πάλη εντέλει άκρως πολιτική, που πρέπει να δοθεί και σε θεσμικό επίπεδο για την παγίωση του εδάφους που κάθε φορά κερδίζεται από τις εκάστοτε άμπωτες των κινημάτων.

Η Νέα Μορφή Οργάνωσης

Τέλος, η αποδρομή της πανδημίας θα ενισχύσει τις τάσεις για την επανεφεύρεση της πολιτικής οργάνωσης, όχι πια ως διευθυντικού κέντρου αλλά ως πολλαπλασιαστή των μετασχηματισμών υπέρ των υποτελών τάξεων. Χωρίς να απαξιώνει τις «παραδοσιακές» δομές, μία τέτοια πολιτική οργάνωση θα ανοίγει διαρκώς ομόκεντρους κύκλους, που θα διαχέουν τον ιό του μετασχηματισμού στα πεδία τους, δεν θα παραμένουν όμως στο επιμέρους αλλά θα διασταυρώνονται και θα χτίζουν στο γενικό πεδίο των κοινωνικών αγώνων. Η πολιτική οργάνωση νέου τύπου θα διατηρεί ως γενικό της στόχο την δυαδική εξουσία, δεν θα συσσωρεύει όμως την κοινωνική της δύναμη από το μητρώο μελών της αλλά από τις διάχυτες πρακτικές των κοινών, με τις οποίες θα διατηρεί πολιτικές σχέσεις ριζοσπαστικοποίησης. Το χτίσιμο του πολιτικού μετώπου της επόμενης μέρας μοιάζει να αργεί σε συνάρτηση με τον χρόνο του κεφαλαίου, θα είναι όμως πιο αρραγές από ποτέ, γιατί θα έχει στέρεη βάση και θα είναι βγαλμένο από την ίδια τη ζωή.